

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

სკოპინგის დასკვნა N54

08.11.2021

საერთო მონაცემები:

საქმიანობის დასახელება: ცხოველთა სასაკლავოს მოწყობა და ექსპლუატაცია;

საქმიანობის განმახორციელებელის დასახელება და მისამართი: შპს „უნივერსალი“, მთაწმინდის რაიონი, სოფელი შინდისი, გელაზის ქ. №3;

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: გარდაბანის მუნიციპალიტეტი, სოფ. თელეთი;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 25.08.2021 ;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გარემოსდაცვითი და შრომის უსაფრთხოების საგანმანათლებლო და საკონსულტაციო ცენტრი-ეკომეტრი“

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სამინისტროში შპს „უნივერსალის“ მიერ წარმოდგენილია გარდაბანის მუნიციპალიტეტში, სოფ. თელეთში ცხოველთა სასაკლავოს მოწყობისა და ექსპლუატაციის სკოპინგის ანგარიში.

შპს „უნივერსალის“ მიერ გზშ-ის ჩატარების საჭიროების დადგენის მიზნით საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში წარმოდგენილი იყო გარდაბანის მუნიციპალიტეტში, სოფ. თელეთში ცხოველთა სასაკლავოს მოწყობისა და ექსპლუატაციის სკრინინგის განცხადება. 2020 წლის 13 ნოემბერს ზემოაღნიშნულ პროექტზე საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის N2-1053 ბრძანებით გაიცა სკრინინგის გადაწყვეტილება. აღნიშნული გადაწყვეტილების მიხედვით, გარდაბანის მუნიციპალიტეტში, სოფ. თელეთის ტერიტორიაზე შპს „უნივერსალის“ ცხოველთა სასაკლავოს მოწყობა და ექსპლუატაცია დაეკვემდებარა გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას და კომპანიას დაევალა „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-8 მუხლით დადგენილი სკოპინგის პროცედურის გავლა.

წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს გარდაბანის მუნიციპალიტეტში, სოფ. თელეთში შპს „უნივერსალის“ საკუთრებაში არსებულ სამ, ერთმანეთის მიჯნაზე არსებულ მიწის ნაკვეთზე (ს/კ 81.03.14.049; 81.03.14.047; 81.03.14.025), საიდანაც 2 სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების (ს/კ 81.03.14.049; 81.03.14.047) და ერთი არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებისაა (ს/კ 81.03.14.025). მიწის საერთო ფართობია 33 702 მ². სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ტერიტორია ცენტრალური გზიდან დაშორებულია 2 კმ-

ით, ხოლო უახლოესი დასახლებული პუნქტი - სოფ. წალასყური მდებარეობს 1150 მეტრში. საპროექტო ტერიტორიას გარშემო ესაზღვრება კერძო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთები, ხოლო სამხრეთ-დასავლეთით გრუნტის გზა. საპროექტო ტერიტორიიდან დაახლოებით 715 მეტრში მდებარეობს შპს „თელეთის მეფრინველეობის ფაბრიკა.“

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია საქმიანობის განხორციელების არაქმედების და ადგილმდებარეობის ალტერნატივების შესახებ ინფორმაცია, რომელიც საკმაოდ ზედაპირულია და გზმ-ის ეტაპზე საჭიროებს დეტალურ ანალიზს/შეფასებას. სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ შერჩეული მიწის ნაკვეთის შესყიდვამდე განიხილებოდა სასაკლავო განთავსების რამოდენიმე ალტერნატიული ვარიანტი, თუმცა წარმოდგენილი არ არის კონკრეტული მდებარეობები. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, საპროექტო ტერიტორიის შერჩევა მოხდა შემდეგი მიზეზების გათვალისწინებით: ქ. თბილისთან სიახლოვე, რაც უზრუნველყოფს ახალი, გაუყინავი ხორციით მოკლე დროში ობიექტების მომარაგებას; მოსახლეობისაგან დიდი მანძილით დაშორება; ტერიტორიაზე ან მის მახლობლად დაცული ტერიტორიების არარსებობა; ტერიტორიაზე ან მის სიახლოვეს არ არის არქეოლოგიური ან კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები; არ არის საჭირო დამატებით მისასვლელი გზების გაყვანა; ტერიტორია თავისუფალია ხე-მცენარეული საფარისგან. აღსანიშნავია, რომ საპროექტო ტერიტორიის შესახებ მოცემული დადებითი გარემოებები, საქმიანობის განმახორციელებელს არ ათავისუფლებს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით“ განსაზღვრული ვალდებულებისაგან გზმ-ის ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობისა და მისი განხორციელების ადგილის ყველა გონივრული ალტერნატივის შესახებ, შესაბამისი დასაბუთებით.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, შპს „უნივერსალის“ საკუთრებაში არსებულ არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების 5000 მ² ფართობის მიწის ნაკვეთზე (ს/კ 81.03.14.025) გათვალისწინებულია ცხოველთა სასაკლავო მოწყობა და ექსპლუატაცია, ხოლო სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებზე დაგეგმილია ლაგუნას (ს/კ 81.03.14.047) და მისი სასაკლავოდ დამაკავშირებელი მილების მოწყობა (ს/კ 81.03.14.049). საწარმოში დაგეგმილია დღეში დაახლოებით 60-70 სული ღორისა და 40 სული რქოსანი პირუტყვის დაკვლა, რაც წელიწადში შეადგენს 21 000 სულ ღორსა და 12 000 რქოსან პირუტყვს. ფერმას მოემსახურება ვეტერინარი, რომელიც განახორციელებს ცხოველების შემოწმებას, კერძოდ ცხოველების დაკვლის წინ და დაკვლის შემდგომ ხორცის ვეტერინარულ-სანიტარულ ექსპერტიზას. სასაკლავო წელიწადში იმუშავენ 300 დღე, 8 საათიანი სამუშაო გრაფიკით. 24 საათიან რეჟიმში იმუშავენ მხოლოდ დაცვის ობიექტი. საწარმოს ფუნქციონირების ეტაპზე დასაქმებული იქნება დაახლოებით 20-25 ადამიანი.

საპროექტო ობიექტზე ცხოველების შემოყვანა გათვალისწინებულია, სხვადასხვა ქვეყნებიდან (რუსეთი, დანია, უკრაინა), ასევე შესაძლებელი იქნება ადგილობრივი ბაზრის ან/და ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ შემოყვანილი ცხოველების დაკვლა. პირველ ეტაპზე,

ცხოველი გაივლის ვეტერინარულ კონტროლს. სასაკლაოში შემოყვანილი ცხოველები მოთავსდებიან მათთვის გამოყოფილ დროებით სადგომში, საიდანაც გაბრუნებული ცხოველის გადაყვანა მოხდება დაკვლის უბანზე, ხოლო შემდეგ დაკლული ცხოველი გასუფთავდება და გამოიშიგნება. გათვალისწინებულია, ასევე დაკლული ცხოველის დროებით ჩამოკიდება და სისხლისგან დაცლა, რომლის შემდეგ ცალკე სივრცეში მოხდება ცხოველების თავის და ჩლიქების დამუშავება, ასევე ცალ-ცალკე ტყავის, თეთრი და წითელი შიგნეულის დამუშავება. ხორცის განრბილვა-დაფასოებისთვის გამოყოფილი იქნება დამოუკიდებელი ოთახი, საიდანაც პროდუქცია გადავა მაცივარში. სარეალიზაციოდ გატანა გათვალისწინებულია სამაცივრე ოთახიდან ჩატვირთვის ხაზის გავლით.

საპროექტო ტერიტორიაზე დაგეგმილია შემდეგი ინფრასტრუქტურული ობიექტების მოწყობა: სასაკლაოს შენობა, ცხოველთა დროებითი სადგომი, ტექნიკური მომსახურების შენობა, სასწორი, ლაგუნა, საოფისე და მოსასვენებელი შენობა. სასაკლაოს შენობის წარმოების ხაზი მოიცავს: თავისა და ჩლიქების დამუშავების, დამუშავებული პროდუქტის, ტყავის დამუშავების, თეთრი და წითელი შიგნეულის დამუშავების, განრბილვა-დაფასოების, სამაცივრე და მოსამწიფებელ სივრცეებს. სასაკლაოს შენობაში, ასევე განთავსებული იქნება საგარდერობე ოთახები ქალებისა და მამაკაცებისთვის, ვეტერინარის ოთახები, ღორის სადგომი, რქოსანი ცხოველის სადგომი, აღრიცხვის ფართი, ინვენტარის სარეცხი ოთახი, შესაფუთი მასალების ოთახი და ჩატვირთვის უბანი. სასაკლაოს წარმოების ხაზის ტექნიკური დანადგარებია: გასაბრუნებელი დანადგარი (ღორის, საქონლის), საფუფქი დანადგარი (ღორის), წინა ფეხის მოსახსნელი მაკრატელი, ხერხი (ტანხორცის) და სასტერილიზაციო დანადგარები.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, სამშენებლო სამუშაოები გაგრძელდება დაახლოებით 3-4 თვის განმავლობაში. შენობების მოწყობა გათვალისწინებულია რკინაბეტონის მასალით. სამშენებლო მასალების შემოტანა განხორციელდება მუნიციპალიტეტში არსებული ობიექტებიდან. სამშენებლო მასალების შემოსატანად გამოყენებული იქნება არსებული გრუნტის გზები, რომლებიც არ გადის დასახლებული პუნქტების სიახლოვეს.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ტერიტორიაზე წარმოდგენილი არ არის ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა. მიწის სამუშაოების დროს, სასაკლაოს საძირკვლების და ლაგუნის მოწყობის ეტაპზე მოსალოდნელია ფუჭი ქანების წარმოქმნა დაახლოებით 7500 მ³-ს ოდენობით. ფუჭი ქანები დასაწყობდება კომპანიის საკუთრებაში არსებულ იმ მიწის ნაკვეთზე, სადაც გათვალისწინებულია ლაგუნას მოწყობა (ს/კ: 81.03.14.047). სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ფუჭი ქანების შემდგომი მართვის საკითხები დაზუსტდება გზშ-ის ეტაპზე.

საპროექტო ტერიტორიაზე (ს/კ 81.03.14.047) გათვალისწინებულია ლაგუნის მოწყობა. ლაგუნის ძირის გაბარიტი იქნება 70X30, ბორტები - 8 მ, სიღრმე - 3.5 მ, ხოლო მოცულობა - 7350 მ³. ლაგუნის ძირი და კედლები მთლიანად დაფარული იქნება 1.5 მმ-ის გეომემბრანის ფენით. საპროექტო ტერიტორიაზე მოწყობილ ლაგუნაში მოხდება საწარმოო პროცესის ეტაპზე წარმოქმნილი ცხოველური ფეკალური მასების და სისხლის ჩაშვება. ტექნოლოგიურად, გათვალისწინებულია ცხოველური ფეკალური მასების და სისხლის შესაგროვებელი

დამოუკიდებელი სისტემების მოწყობა, საიდანაც აღნიშნული მასა არხების საშუალებით გადავა ლაგუნაში. ლაგუნის გავსების შემდეგ განსაზღვრულია მისი სპეციალური ტექნიკის მეშვეობით სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე გატანა და სასუქად გამოყენება (წელიწადში ერთხელ).

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, სასმელი წყლით ობიექტის მომარაგება დაგეგმილია ბუტილირებული წყლით, ხოლო სამეურნეო და ტექნიკური წყლით მომარაგება განხორციელდება ჭაბურღილის საშუალებით (შესაბამისი ლიცენზიის საფუძველზე). ჭაბურღილის GPS კოორდინატებია X-486083, Y-4607859. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ტექნოლოგიურ ციკლში წყლის გამოყენება გათვალისწინებულია ცხოველების დაწყულებისთვის, სასაკლავო ყოველდღიური რეცხვისთვის, ცხოველთა დროებითი სადგომის პერიოდული რეცხვისთვის და ხანძარსაწინააღმდეგო დანიშნულებით.

საწარმოს ტერიტორიაზე მოსალოდნელია საწარმოო და სამეურნეო ჩამდინარე წყლების წარმოქმნა. პროექტის ფარგლებში, პერსონალისთვის მოეწყობა ტუალეტი და სველი წერტილი, საიდანაც წარმოქმნილი სამეურნეო წყლები ჩაშვებული იქნება საასენიზაციო ორმოში. საასენიზაციო ორმოში ასევე ჩაშვებული იქნება სასაკლავო მორეცხვის შედეგად წარმოქმნილი ჩამდინარე წყალი. საასენიზაციო ორმოს გაწმენდა მოხდება საჭიროებისამებრ, შესაბამისი კომუნალური სამსახურის მიერ. ცხოველთა სადგომის მორეცხვის შედეგად წარმოქმნილი ჩამდინარე წყალი ჩაშვებული იქნება ლაგუნაში ფეკალურ მასებთან ერთად. სასაკლავო ტერიტორიაზე სანიაღვრე წყლების არინების სისტემების მოწყობა არ არის დაგეგმილი. ცხოველების დაკვლა გათვალისწინებულია დახურულ შენობაში, შესაბამისად სანიაღვრე წყლების დაბინძურებას ადგილი არ ექნება.

სკოპინგის ანგარიშში განსაზღვრულია პროექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების ძირითადი სახეები. დოკუმენტის მიხედვით, მშენებლობის ეტაპზე ატმოსფერული ჰაერის ხარისხზე ზემოქმედება მოსალოდნელია საწარმოს და მისი დამხმარე ინფრასტრუქტურის მშენებლობის და დანადგარ-მოწყობილობის სამონტაჟო სამუშაოებისას გამოყენებული ტექნიკის ექსპლუატაციისას. სკოპინგის ანგარიშში არასათანადოდ არის შეფასებული ობიექტის ფუნქციონირებით გამოწვეული ზეგავლენა ატმოსფერული ჰაერის ხარისხზე: არ არის გამოვლენილი მავნე ნივთიერებათა გამოყოფის და გაფრქვევის წყაროები, არ არის იდენტიფიცირებული ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეული მავნე ნივთიერებების შემადგენლობა, მათი რაოდენობრივი მაჩვენებლები და გაფრქვევის სხვა პარამეტრები. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად ცხოველთა დროებით სადგომზე წარმოქმნილ ფეკალური მასები წარმოქმნისთანავე, ავტომატურ რეჟიმში მოირეცხება და წარმოქმნილი მასა არხების საშუალებით, დაყოვნების გარეშე გადავა ლაგუნაში. სკოპინგის ანგარიშში მოცემული არ არის ლაგუნიდან არასასიამოვნო სუნის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების და პრევენციული ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ექსპლუატაციის ეტაპზე საპროექტო ტერიტორიაზე ხმაურწარმოქმნილი დანადგარები არ იმუშავებს. სასაკლავო შემადგენელი ტექნოლოგიური

დანადგარების ხმაურის დონეების შეფასება საჭიროებს დაზუსტებას. ხმაურით გამოწვეული ზემოქმედება დაკავშირებული იქნება ასევე სამშენებლო სამუშაოებთან, რომელიც იქნება დროებითი ხასიათის.

საწარმოს მოწყობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელია როგორც სახიფათო, ისე არასახიფათო ნარჩენების, მათ შორის საყოფაცხოვრებო ნარჩენების წარმოქმნა. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ტერიტორიაზე დაგეგმილია ნარჩენების სეპარირებული შეგროვება და შემდგომი მართვის მიზნით შესაბამისი ნებართვის მქონე ორგანიზაციისთვის გადაცემა. კერძოდ, საყოფაცხოვრებო ნარჩენები განთავსდება შესაბამის ურნებში, ხოლო ტერიტორიიდან გატანას უზრუნველყოფს შესაბამისი კომუნალური სამსახური, გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე. საპროექტო საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე ობიექტზე მოსალოდნელია ცხოველური ნარჩენების წარმოქმნა, როგორცაა: ჩლიქები, ბეწვი, ტყავი. აღნიშნული ნარჩენები დროებით დასაწყობდება საწარმოს ტერიტორიაზე მოწყობილ სპეციალურ დახურულ სივრცეში. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საწარმოში ცხოველური ნარჩენების დაწვისთვის ინსინერატორის მოწყობა დაგეგმილი არ არის. შესაბამისად, საწარმოო პროცესის შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენები შემდგომი მართვის მიზნით გადაეცემა შესაბამისი ნებართვის მქონე ორგანიზაციას. რაც შეეხება ლაგუნაში დაგროვილ მასას, მისი გამოყენება გათვალისწინებულია სასოფლო-სამეურნეო მიწების გასანაყოფიერებლად.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის, როგორც სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, ისე გარდაბნის მუნიციპალიტეტის მერიის საინფორმაციო დაფაზე განთავსება. სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა გაიმართა 2021 წლის 20 სექტემბერს გარდაბნის მუნიციპალიტეტში, სოფ. თელეთის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობაში. სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვას ესწრებოდნენ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წარმომადგენელი, შპს „უნივერსალი“ წარმომადგენელი, სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელი საკონსულტაციო კომპანია შპს „გარემოსდაცვითი და შრომის უსაფრთხოების საგანმანათლებლო და საკონსულტაციო ცენტრი-ეკომეტრის“ წარმომადგენელი, სოფ. თელეთის წარმომადგენელი და დაინტერესებული პირები. საჯარო განხილვის ფარგლებში პროექტთან დაკავშირებით შენიშვნები და მოსაზრებები არ გამოთქმულა. ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, პროექტთან დაკავშირებით, სამინისტროში წერილობითი შენიშვნები არ ყოფილა წარმოდგენილი.

სკოპინგის ეტაპზე მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება. სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი, ასევე გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედების სახეები.

გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. **გზშ-ის ანგარიშში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. **გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მეოთხე ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
3. **გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს** სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
- 3.1. **გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, გზშ-ის ანგარიშში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის კონსულტანტის მიერ.**
4. **გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
  - პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
  - დაგეგმილი საქმიანობის დეტალური აღწერა;
  - საპროექტო ტერიტორიების დეტალური აღწერა. მათ შორის საპროექტო ტერიტორიების საკადასტრო კოდები, ფართობები, Shp ფაილები, GPS კოორდინატები;
  - საპროექტო ტერიტორიიდან დაზუსტებული მანძილი უახლოეს საცხოვრებელ სახლებამდე/დასახლებულ პუნქტამდე, ზედაპირული წყლის ობიექტამდე, საავტომობილო გზამდე და სხვა უახლოეს სამრეწველო ობიექტებამდე, მდებარეობის მითითებით;
  - ინფორმაცია 500-მ რადიუსის საზღვრებში არსებული ნებისმიერი ტიპის სამრეწველო ობიექტის და წარმოების შესახებ (მანძილების და საქმიანობის მითითებით);
  - პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები, შესაბამისი დასაბუთებით მათ შორის არაქმედების ალტერნატივა, ტექნოლოგიური ალტერნატივები, ობიექტის განთავსების ალტერნატივა, და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივები. გზშ-ის ანგარიშის შესაბამის ქვეთავში, დეტალურად უნდა იქნეს დასაბუთებული ობიექტის განთავსების ალტერნატივებიდან შერჩეული ადგილმდებარეობის გარემოსდაცვითი, სოციალური, ეკონომიკური და ტექნიკური უპირატესობები;
  - საპროექტო ობიექტის გენ-გეგმა, მაღალი გარჩევადობით (შესაბამისი ექსპლიკაციით), სადაც დატანილი იქნება ყველა საპროექტო ინფრასტრუქტურული უბანი/ერთეული;
  - სასაკლავო განთავსების ტერიტორიის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით, ფოტომასალა);

- სასაკლავოს ტექნოლოგიური ციკლის და ტექნოლოგიური სქემის დეტალური, თანმიმდევრული აღწერა. მათ შორის საპროექტო ობიექტის წარმადობის შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია;
- სასაკლავოს შემადგენელი ინფრასტრუქტურული ობიექტების, დანადგარებისა და ტექნოლოგიური მოწყობილობების აღწერა;
- სასაკლავოს ტერიტორიაზე დამატებითი/დამხმარე ინფრასტრუქტურული ობიექტების აღწერა;
- ობიექტის ბიოუსაფრთხოების შესახებ ინფორმაცია. მათ შორის ობიექტის ბიოუსაფრთხოების მიზნით შემუშავებული სახელმძღვანელოს შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო ტერიტორიაზე მოსაწყობი ლაგუნის დეტალური აღწერა (ტექნიკური პარამეტრები, ლაგუნის წყალგაუმტარი ფენის შესახებ ინფორმაცია);
- ლაგუნის პერიოდული დაცლის (გეგმა-გრაფიკის) შესახებ ინფორმაცია. მათ შორის დეტალური ინფორმაცია ლაგუნის დაცლის ტექნოლოგიის შესახებ;
- ცხოველთა სადგომის მორეცხვის შედეგად წარმოქმნილი წყლის და სადგომზე წარმოქმნილი ფეკალური მასების ლაგუნაში მოხვედრის ამსახველი სქემა (მილგაყვანილობების სქემის გენერალურ გეგმაზე დატანა);
- სასაკლავოს რეცხვის შედეგად წარმოქმნილი წყლის მართვის საკითხები;
- საპროექტო ობიექტის სასმელ-სამეურნეო და საწარმოო დანიშნულებით წყალმომარაგების შესახებ ინფორმაცია (საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული წყლის ჭაბურღილის და შესაბამისი ლიცენზიის შესახებ ინფორმაცია);
- საყოფაცხოვრებო-სამეურნეო და საწარმოო წყლების მართვის საკითხები. წყალმოხმარების თაობაზე წარმოდგენილი იქნეს დეტალური ინფორმაცია (წყალმომარაგების სისტემის განლაგება და ტექნიკური მონაცემები, მოხმარებული წყლის რაოდენობრივი მაჩვენებლები);
- საპროექტო ობიექტის ფარგლებში წარმოქმნილი სანიაღვრე წყლების მართვის საკითხები;
- სკოპინგის ანგარიშში მითითებული, ცხოველური ფეკალური მასების და სისხლის შესაგროვებელი დამოუკიდებელი სისტემების დეტალური აღწერა;
- სასაკლავოში წარმოქმნილი სისხლის მართვის საკითხების, მათ შორის ფეკალური მასების და ნარეცხი წყლების ლაგუნაში სისხლის შეგროვების მიზანშეწონილობის შესახებ ინფორმაცია;
- ლაგუნაში დაგროვილი (სისხლნარევი) მასის სასუქად გამოყენების პრაქტიკის შესახებ სათანადო ინფორმაცია (აღნიშნულის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია);
- ამასთან, ინფორმაცია სპეციალური ტექნიკის შესახებ, რომელიც გამოყენებული იქნება სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე ლაგუნიდან ამოღებული მასის გატანისთვის (კომპანია უზრუნველყოფის ნაკელის ნიადაგში შეტანისას საუკეთესო ხელმისაწვდომი ტექნიკის გამოყენება). გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს, დეტალური ინფორმაცია ლაგუნიდან ამოღებული მასის სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე შეტანის ტექნოლოგიის (მაგ: ნაკელის გაფანტვა, ზედაპირზე დაწვიმება) შესახებ. გზშ-ის

ანგარიშში, ასევე მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია წვიმიან ან/და ქარიან ამინდში ლაგუნიდან ამოღებული მასის სავარგულებზე გატანის პირობების შესახებ;

- ლაგუნის დაცლის ან/და ავარიული გავსების დროს სითხის გარემოში მოხვედრის პრევენციის მიზნით ლაგუნის მიმდებარე ტერიტორიაზე დაღვრის საწინააღმდეგო სისტემის მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- ცხოველების დროებით სადგომზე განთავსების შესახებ ინფორმაცია (განთავსების დრო, პირობები, რა ვადით მოხდება ცხოველთა დაყოვნება სპეციალურ სადგომში და სხვა). ამასთან სადგომის დეტალური აღწერა, მათ შორის ინფორმაცია სადგომის მომანდაკების შესახებ (საჭიროების შესაბამისად);
- პროექტის ფარგლებში შესაძლო ავარიული სიტუაციების და პრევენციული ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ობიექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი ყველა ტიპის ნარჩენის მართვის საკითხები (შეგროვება, განთავსება, მართვა);
- გზშ-ის ანგარიშში დეტალურად უნდა იყოს წარმოდგენილი სასაკლაოში წარმოქმნილი ცხოველური/ბიოლოგიური ნარჩენების (ჩლიქები, ბეწვი, ტყავი) დროებითი დასაწყობების და შემდგომი მართვის შესახებ ინფორმაცია;
- წარმოდგენილი იქნეს დეტალური ინფორმაცია სასაკლაოს მიმღებ პუნქტამდე ცხოველების ტრანსპორტირების შესახებ, შესაბამისი მარშრუტისა და სქემატური ნახაზების მითითებით;
- სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, შესაბამისი ვადების მითითებით. მათ შორის, ლაგუნის და სასაკლაოს მოწყობისთვის გათვალისწინებული მიწის სამუშაოების დეტალური აღწერა;
- ინფორმაცია სამშენებლო სამუშაოებში გამოყენებული ტექნიკის შესახებ (ტექნიკის ჩამონათვალი და რაოდენობა);
- სამშენებლო სამუშაოებისას ამოღებული გრუნტის შესახებ ინფორმაცია (რაოდენობა, შემდგომი მართვის საკითხი);
- ნიადაგის საფარის მოხსნის სამუშაოების, გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- სამშენებლო მოედნის (არსებობის შემთხვევაში) შესახებ ინფორმაცია (ფართობი, Shp ფაილები);
- საპროექტო ტერიტორიის გეოლოგიური გარემოს ფონური მდგომარეობის აღწერა: რელიეფი (გეომორფოლოგია); გეოლოგიური აგებულება; სეისმური პირობები; ჰიდროგეოლოგიური პირობები; საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები.
- დასაქმებული ადამიანების რაოდენობა და სამუშაო გრაფიკი როგორც მშენებლობის, ისე ექსპლუატაციის ეტაპზე;
- გამწვანებითი ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;

- საპროექტო ტერიტორიის საკუთრების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია; ამასთან, აღსანიშნავია, რომ საპროექტო ტერიტორიის ნაწილი წარმოადგენს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთს, ხოლო სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის მიზნობრივი დანიშნულების ცვლილების გარეშე მისი არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენება დაუშვებელია. აღნიშნულიდან გამომდინარე გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს საპროექტო მიწის ნაკვეთების სტატუსის შესახებ ინფორმაცია;
- საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში საპროექტო ტერიტორიის პირვანდელ მდგომარეობაში აღდგენის შესახებ ინფორმაცია.

5. გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება მათ შორის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე სასაკლავოს მოწყობისა და ფუნქციონირების ეტაპზე, ემისიები, გაფრქვეული მავნე ნივთიერებები, გაფრქვევის ნორმები, გაბნევის ანგარიში, ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა გაფრქვევის წყაროები (გენგეგმაზე მითითებით), ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედების პრევენციული და შემარბილებელი ღონისძიებები. ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებებზე მონიტორინგის განხორციელების საკითხები; ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტი;
- პროექტის ფარგლებში სუნის წარმომქმნელი პოტენციური წყაროების იდენტიფიცირება, შესაბამისი შემარბილებელი და პრევენციული ღონისძიებების განსაზღვრა;
- დაგეგმილი საქმიანობის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურის გავრცელება და მოსალოდნელი ზემოქმედება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები (ხმაურის ყველა წყაროს გენგეგმაზე დატანით);
- ნარჩენების წარმოქმნით და გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენასა და გრუნტის ხარისხზე ზემოქმედების შეფასება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- ზემოქმედების შეფასება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე, შესაბამისი შემარბილებელი/საკომპენსაციო ღონისძიებები;
- პროექტის ფარგლებში შესაძლო ზემოქმედების შეფასება ზედაპირული წყლის ობიექტზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ბიოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
- პროექტის მოწყობა-ექსპლუატაციით გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, ასევე ადამიანის ჯანმრთელობასთან,

უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;

- მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება სატრანსპორტო ნაკადებზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- შესაძლო ზემოქმედების შეფასება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე;
- პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების შეფასება გარემოს სხვადასხვა კომპონენტისთვის და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- პროექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი **შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა-გრაფიკი** (გარემოზე ზემოქმედების თავიდან აცილებისა და შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა, რომელიც შემუშავდება საუკეთესო ხელმისაწვდომი ტექნიკის პრაქტიკის გამოყენებით);
- პროექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი **გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმა (საკონტროლო წერტილების მითითებით)**;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების დეტალური გეგმა;
- გზშ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;
- სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მათ მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებების/შენიშვნების შეფასება;
- გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება;

6. შენიშვნები, რომელიც გათვალისწინებული უნდა იქნეს გზშ-ის ანგარიშში:

- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი იქნეს საპროექტო ობიექტზე წარმოქმნილი ნარეცხი (ე.წ. საწარმოო) წყლების, მათ შორის სისხლის შემდგომი მართვის მიზნით გამწმენდი ნაგებობის მოწყობის შესახებ ინფორმაცია (აღსანიშნავია, რომ საპროექტო ობიექტისთვის ბიოლოგიური გამწმენდის მოწყობა დაგეგმილი იყო პროექტის სკრინინგის პროცედურის ეტაპზე);
- ტექნოლოგიურ ციკლში წარმოქმნილი ბიოლოგიური ნარჩენების შემდგომი მართვის მიზნით, გზშ-ის ანგარიშში განხილული იქნეს მისი შესაძლო გადამუშავების და ცხოველების საკვების წარმოების ალტერნატივა;
- გზშ-ის ანგარიშში, საპროექტო ობიექტიდან სპეციფიკური სუნის გავრცელების შემცირების მიზნით, განხილული იქნეს დახურული ტიპის ლაგუნის მოწყობის საკითხი;
- დაზუსტებას საჭიროებს რა მეთოდით ხდება სასაკლაოში დაკლული ცხოველების გასუფთავება;
- საპროექტო ტერიტორიაზე განთავსებულ ჭაბურღილს გააჩნია შესაბამისი სანიტარული დაცვის პირველი (მკაცრი რეჟიმის) ზონა, ხოლო „წყლის შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის (სანიტარული დაცვის ზონები) მეოთხე პუნქტის

„ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, პირველ სარტყელში (მკაცრი რეჟიმის ზონა) აკრძალულია „ნებისმიერი მშენებლობა, გარდა წყალსადენის ნაგებობებისა; ნებისმიერი დანიშნულების საცხოვრებელი და ადმინისტრაციული შენობების განთავსება; ინერტული მასალის მოპოვება; მილსადენის გაყვანა (გარდა წყალსადენის ნაგებობების მომსახურებისათვის აუცილებელისა); ჩამდინარე წყლების ჩაშვება, ბანაობა, პირუტყვის ძოვება და დარწყულება, რეცხვა, თევზჭერა, შხამქიმიკატების გამოყენება მცენარეთა დაცვის მიზნით“. **ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის პერიოდში დაცული უნდა იქნას კანონით გათვალისწინებული მოთხოვნები;**

- სკოპინგის ანგარიშში არ არის განხილული მიწის სამუშაოების პროცესში უცნობი არქეოლოგიური ობიექტების გამოვლენის ალბათობის და მათზე სავარაუდო ზემოქმედების საკითხი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, გზმ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული უნდა იყოს შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი (ისტორიკოსი/არქეოლოგი), რათა გამოირიცხოს როგორც შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები, ასევე სათანადოდ შეფასდეს პროექტის გავლენის ზონაში კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და კულტურულ ფასეულობებზე პირდაპირი და არაპირდაპირი სავარაუდო ზემოქმედება;
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ცხოველური ნარჩენების დამუშავებისთვის დაგეგმილი არ არის ინსინერატორის მოწყობა. შესაბამისად, გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია საწარმოს ფუნქციონირების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის შესახებ. მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია ნარჩენების რაოდენობებისა და მახასიათებლების შესახებ; ნარჩენების კოდები და დასახელებები; ნარჩენების დამუშავებისთვის გამოყენებული მეთოდები ნარჩენების მართვის კოდექსის I და II დანართებში მოცემული კოდების მითითებით;
- სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „საპროექტო ტერიტორიაზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა არ გვხვდება, წარმოდგენილია მხოლოდ ეკლიანი მცენარეები, რომელიც ძირითადად ღორღიან ნიადაგზეა ამოსული“. საპროექტო ტერიტორიაზე ნიადაგის არარსებობის შესახებ საკითხი დაზუსტებას საჭიროებს გზმ-ის ანგარიშში;
- სასაკლავოს მოწყობა - დაგეგმარების დროს გათვალისწინებული უნდა იქნეს როგორც საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 3 იანვრის N15 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის - „ცხოველთა სასაკლავოების ტიპობრივი წესის“ მოთხოვნები, ასევე საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 25 ივნისის N173 დადგენილებით ტექნიკური რეგლამენტების - „სურსათის/ცხოველის საკვების ჰიგიენის ზოგადი წესისა“ და „სურსათის/ცხოველის საკვების ჰიგიენის გამარტივებული წესის“ დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 7 მარტის N90 დადგენილებით „ცხოველური წარმოშობის სურსათის ჰიგიენის სპეციალური წესის შესახებ“ და საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 29 დეკემბრის N605 დადგენილებით ტექნიკური რეგლამენტით „ცხოველური წარმოშობის არასასურსათო დანიშნულების პროდუქტისა (მათ შორის, ცხოველური ნარჩენების) და მეორეული პროდუქტის,

რომლებიც არ არის გამიზნული ადამიანის მიერ მოხმარებისათვის, ჯანმრთელობისა და ამ საქმიანობასთან დაკავშირებული ბიზნესოპერატორის აღიარების წესები” განსაზღვრული მოთხოვნები;

- წარმოდგენილი მონაცემების ელექტრონული გადამოწმების შედეგად დგინდება, რომ საპროექტო ტერიტორიის (81.03.14.047) მომიჯნავედ ფიქსირდება არხი, რომლის ფუნქციური დატვირთვა და პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედება საჭიროებს დაზუსტებას;
  - გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში წარმოდგენილი უნდა იყოს საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული მდგომარეობის შესაბამისად.
  - ❖ გაცნობებთ რომ შპს „უნივერსალმა“ ცხოველების იმპორტთან დაკავშირებულ საკითხებთან მიმართებაში უნდა დაიცვას შესაბამისი დადგენილებით/საკანონმდებლო ნორმით რეგულირებადი მოთხოვნები.
-
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესაბამისად (ერთიანი ცხრილის სახით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, გარდაბნის მუნიციპალიტეტში, სოფ. თელეთში შპს „უნივერსალის“ ცხოველთა სასაკლავოს მოწყობისა და ექსპლუატაციის პროექტზე **სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიშში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით. გზშ-ის ანგარიშში შედგენილი უნდა იყოს მოქმედი კანონმდებლობის, განსაკუთრებით სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული მითითებების სრული დაცვით.